

Επιμορφωτικό πρόγραμμα Παιδαγωγική & διδασκαλία στη Γ' εκπαίδευση. Καινοτόμες μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας

Η αξιοποίηση συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών στην
τριτοβάθμια εκπαίδευση II

Βαλκάνος Ευθύμιος

Καθηγητής

Τμήμα Εκπαιδευτικής & Κοινωνικής Πολιτικής, ΠΑΜΑΚ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδεια χρήσης

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδεια χρήσης
Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Περιεχόμενα προηγούμενης εκπαιδευτικής συνάντησης

1. Βιωματική μάθηση
2. Εκπαίδευση μέσα από την εμπειρία
3. Λειτουργίες βιωματικής μάθησης
4. Λόγος χρήσης βιωματικών συμμετοχικών τεχνικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
5. Βιωματικές συμμετοχικές τεχνικές
6. Καταιγισμός ιδεών, Μελέτη Περίπτωσης, Παιχνίδι ρόλων, χιονοστιβάδα
7. Δραστηριότητες εφαρμογής συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών

Debate 1/2

Πρόκειται για μια δομημένη διαλογική συζήτηση στην οποία συμμετέχουν δύο ομάδες εκπαιδευόμενων, οι οποίοι υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις γύρω από ένα θέμα και προσπαθούν να πείσουν τους συνεκπαιδευόμενους σχετικά με τις απόψεις τους, μέσα από ανταλλαγή επιχειρημάτων.

Debate 2/2

Πχ. Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να συζητήσουν ομαδικά και να προτείνουν τρόπους άμβλυνσης του φαινομένου της διαρροής των φοιτητών από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, φαινόμενο που παρατηρείται έντονα τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας.

Debate 3/3

Το **Debate** ως συμμετοχική τεχνική μπορεί να εφαρμοστεί στο χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς:

1. βοηθά στην ανάπτυξη υψηλού βαθμού εμπλοκής των συμμετεχόντων
2. εκθέτει τους εκπαιδευόμενους σε πολλές απόψεις
3. διευκολύνει την κατανόηση
4. ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδική επικοινωνία
5. αναπτύσσει ικανότητες έκφρασης και διατύπωσης επιχειρημάτων
6. συμβάλλει στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης

🗨️ Δραστηριότητα 1^η (Debate)

- Σε ένα πανεπιστημιακό τμήμα πρόκειται να πραγματοποιηθούν εκλογές για την ανάδειξη Προέδρου Τμήματος. Σχεδιάστε ένα Debate μεταξύ των υποψηφίων Προέδρων του Τμήματος και ορίστε 5 θεματικούς άξονες στους οποίους θα πρέπει να αναπτύξουν τις απόψεις τους ως μελλοντικοί Πρόεδροι του Τμήματος (πχ. Λειτουργία διοικητικών υπηρεσιών, λειτουργία επιτροπών τμήματος, διαδικασία προκήρυξης θέσεων Μελών ΔΕΠ, λειτουργία Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών, εξωστρέφεια τμήματος)

Προσομοίωση 1/3

- ▶ Η προσομοίωση αποτελεί ένα είδος παιχνιδιού ρόλων.
- ▶ Διαφέρει στο γεγονός πως οι εκπαιδευόμενοι δεν εισέρχονται σε μια «θεατρική κατάσταση». Δεν υποδύονται κάποια πρόσωπα.
- ▶ Η προσομοίωση μπορεί να γίνει και ατομικά. Δεν γίνεται πάντα ομαδικά.

Προδιαγραφές προσομοίωσης 2/3

- Οι στόχοι πρέπει να είναι προσδιορισμένοι με σαφήνεια.
- Η ιστορία και οι οδηγίες πρέπει να είναι ξεκάθαρες.
- Η ιστορία πρέπει να εξετάζει όλες τις πτυχές του αντικειμένου που εξετάζεται.
- Πρέπει να δημιουργείται κλίμα εμπιστοσύνης ανάμεσα στα μέλη της ομάδας.

Πλεονεκτήματα προσομοίωσης 3/3

- Οι γνώσεις, ικανότητες και στάσεις που αναπτύσσονται έχουν άμεση σχέση με την καθημερινότητα των εκπαιδευόμενων.
- Οι εκπαιδευόμενοι εξασκούνται σε ένα περιβάλλον ήρεμο και ασφαλές.
- Παρέχεται η δυνατότητα του λάθους και η μάθηση μέσα από αυτό, χωρίς τις συνέπειες που ένα λάθος μπορεί να έχει σε πραγματικό περιβάλλον.

Επίδειξη 1/3

- ▶ Κατά την τεχνική της επίδειξης ο εκπαιδευτής επιδεικνύει ο ίδιος στην πράξη τα δεδομένα του γνωστικού αντικείμενου που εξετάζεται (πχ. μια έννοια, ένα εργαλείο, μια συσκευή, μια διαδικασία, κτλ).
- ▶ Κατά τη διάρκεια της επίδειξης ή μόλις την ολοκληρώσει ο εκπαιδευτής φροντίζει να εμπλέξει ενεργά τους εκπαιδευόμενους, ώστε οι ίδιοι να αισθανθούν , να δουν, να ακούσουν ή να αγγίξουν το σχετικό αντικείμενο της εκπαίδευσης επαναλαμβάνοντας τα όσα βήματα έχουν εξεταστεί.

Προδιαγραφές επίδειξης

- ▶ Όλοι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να εμπλακούν ενεργά είτε κατά τη διεξαγωγή της , είτε αμέσως μετά.
- ▶ Χρειάζεται να υπάρχουν τα απαραίτητα υποστηρικτικά υλικά για την υλοποίησή της.
- ▶ Τα υλικά ή τα αντικείμενα που θα χρησιμοποιηθούν για την επίδειξη πρέπει να είναι σε καλή κατάσταση και να λειτουργούν.
- ▶ Κάθε εκπαιδευόμενος έχει το δικό του ρυθμό.
- ▶ Ο εκπαιδευτής οφείλει να κατανοεί τους ατομικούς ρυθμούς και να βοηθά στον απαραίτητο συντονισμό, ώστε η ομάδα να λειτουργεί αποτελεσματικά.

Πλεονεκτήματα επίδειξης

- ▶ Ενεργοποιεί άμεσα το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων για το αντικείμενο στο οποίο εκπαιδεύονται.
- ▶ Δίνει την ευκαιρία της άμεσης πρακτικής εφαρμογής και της κατανόησης των ρεαλιστικών διαστάσεων του αντικειμένου που εξετάζεται.
- ▶ Δίνει τη δυνατότητα μάθησης μέσα από τη «δοκιμή» και το «λάθος».
- ▶ Οι εκπαιδευόμενοι αφομοιώνουν προοδευτικά τη νέα γνώση και ικανότητα.

➤ Δραστηριότητα 2^η (Επίδειξη)

Επιλέξτε μια έννοια από ένα γνωστικό αντικείμενο του επιστημονικού σας πεδίου και αξιοποιείστε τη συμμετοχική εκπαιδευτική τεχνική της επίδειξης στη διδακτική του προσέγγιση.

Οργανώστε τη διδακτική σας προσέγγιση σε ενέργειες που θα κάνετε:

1. Πριν την επίδειξη
2. Κατά την επίδειξη
3. Μετά την επίδειξη

Εισήγηση 1/2

- Εκπαιδευτική τεχνική μετάδοσης συγκροτημένης γνώσης και στοιχειώδους ανάλυσης εννοιών σε σχετικά βραχύ χρονικό διάστημα.
- Αποσκοπεί στην επί της ουσίας ενημέρωση των φοιτητών πάνω σε συγκεκριμένο θέμα.
- Προϋποθέτει τη διαρκή προσαρμογή του διδάσκοντα, αναλόγως των αντιδράσεων των φοιτητών.
- Απαιτεί τον εντοπισμό των κύριων σημείων, ώστε να διατηρεί μια ομαλή ροή.

Εισήγηση 2/2

Πλεονεκτήματα

- Διαθέτει συγκροτημένη δομή.
- Περιορίζεται στα απολύτως απαραίτητα στοιχεία του θέματος.
- Συνδέεται ευχερώς με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων.
- Αξιοποιεί κατάλληλα παραδείγματα.
- Υποστηρίζεται από οπτικοακουστικά μέσα.
- Είναι επιδεκτική σε σχολιασμό, σε περαιτέρω επεξεργασία και σε βελτιώσεις.

Μειονεκτήματα

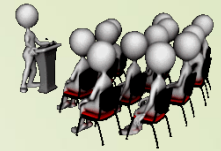
- Ενδέχεται να οδηγήσει τους φοιτητές σε παθητική στάση εμποδίζοντας την ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους.

📌 Δραστηριότητα 3^η

- Σε ποιες περιπτώσεις πιστεύετε ότι η Εισήγηση θα ήταν περισσότερο χρήσιμη ως τεχνική σε σχέση με πιο συμμετοχικές εκπαιδευτικές μεθόδους;
- Καταγράψτε τις απόψεις σας.

Τρόποι βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της Εισήγησης (1/2)

- ▶ Διανομή εκ των προτέρων των κύριων σημείων, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν ανά πάσα στιγμή να παρακολουθούν τη ροή.
- ▶ Η εισήγηση να συνδέεται με τις εκπαιδευτικές ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες των φοιτητών και να κινείται στα πλαίσια του γνωστικού τους επιπέδου.
- ▶ Η εισήγηση να περιορίζεται στα “αναγκαία στοιχεία” και να μην υπεισέρχεται σε λεπτομέρειες. Έτσι ο μονόλογος περιορίζεται (το πολύ 15 λεπτά).
- ▶ Η δομή της εισήγησης να είναι συγκροτημένη (εισαγωγή, κυρίως θέμα/υποθέματα, επίλογος, ανακεφαλαίωση/σύνθεση).
- ▶ Η εισήγηση να εμπλουτίζεται με παραδείγματα.
- ▶ Η εισήγηση να υποστηρίζεται από οπτικοακουστικά μέσα (πίνακας, διαφάνειες, εικόνες, σχεδιαγράμματα κ.ά).

Τρόποι βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της Εισήγησης (2/2)

- ▶ Ο διδάσκων να παρατηρεί τις αντιδράσεις των φοιτητών (“γλώσσα” του σώματος). Να εξακριβώνει αν παρακολουθούν, αν καταλαβαίνουν, αν συμφωνούν ή διαφωνούν, πλήττουν, είναι κουρασμένοι κ.ο.κ.
- ▶ Ο ίδιος ο διδάσκων να χρησιμοποιεί όσα γνωρίζει για την επικοινωνία (σαφήνεια και πληρότητα των μηνυμάτων που εκπέμπει, δημιουργική αξιοποίηση της “γλώσσας” του σώματος, έκφραση των συναισθημάτων, ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των διδασκομένων, υποκίνησή τους για ενεργητική ανταλλαγή μηνυμάτων, ενθάρρυνση να θέσουν ερωτήσεις) .
- ▶ Στο τέλος της εισήγησης ενδείκνυται οι φοιτητές κατανεμημένοι σε ομάδες εργασίας, να επεξεργάζονται ερωτήσεις ή να σχολιάζουν ή να αντλούν συμπεράσματα. (Προσαρμογή)

Πέντε αρχές αποτελεσματικής Εισήγησης

- Να είσαι καλά προετοιμασμένος
- Να είσαι ξεκάθαρος
- Να είσαι απλός
- Να είσαι σύντομος
- Να είσαι ζωντανός

Οδηγίες βελτίωσης της Επικοινωνίας κατά την Εισήγηση

Όταν δίνω οδηγίες ή όταν επεξηγώ ένα θέμα θα πρέπει :

- ❑ Να προσπαθώ να προσανατολίσω τους φοιτητές προς το έργο και προς το αντικείμενο της εισήγησής μου – χρειάζεται να έχω μια **σαφή εικόνα** αυτού που επιθυμώ να κατανοήσουν.
- ❑ Να αναλύω τα δικά μου **συναισθήματα** τόσο για το θέμα όσο και για τους φοιτητές στους οποίους απευθύνομαι.
- ❑ Να προσπαθώ να κατανοήσω την **ψυχολογική κατάσταση** των φοιτητών.
- ❑ Να συσχετίζω το μήνυμα που επιθυμώ να μεταφέρω χρησιμοποιώντας τη **γλώσσα** και **ορολογία** που χρησιμοποιούν οι φοιτητές στους οποίους απευθύνομαι – Εκφράζω τις ιδέες μου με απλούς όρους.

Οδηγίες βελτίωσης της Επικοινωνίας κατά την Εισήγηση

Όταν δίνω οδηγίες ή όταν επεξηγώ ένα θέμα θα πρέπει :

- Να προσδιορίζω πριν να αναπτύξω και να **επεξηγώ** πριν να επεκτείνω.
- Να διευκρινίζω σαφώς όταν επεξηγώ αντί να δίνω οδηγίες.
- Να αναπτύσσω μια ιδέα τη φορά.
- Να χρησιμοποιώ κατάλληλα την επανάληψη.
- Να αναθεωρώ όταν χρειάζεται.
- Να συγκρίνω και να αντιπαραθέτω απόψεις.
- Να χρησιμοποιώ αναλογίες.
- Να καθορίζω σε ποιες ιδέες να δώσω περισσότερο έμφαση.
- Να χρησιμοποιώ όσο το δυνατόν περισσότερους επικοινωνιακούς τρόπους για να γίνομαι κατανοητός.
- Να προσαρμόζω το ρυθμό μου ανάλογα με τις μαθησιακές ικανότητες των φοιτητών.
- Να αναζητώ και να ενθαρρύνω την ανατροφοδότηση μέσω διαφόρων δίοδων επικοινωνίας, όπου είναι δυνατή η αμφίδρομη επικοινωνία.

Τα τρία στάδια προετοιμασίας αξιοποίησης συμμετοχικών τεχνικών

- ▶ Στάδιο 1: Η έναρξη
- ▶ Στάδιο 2: Το κύριο μέρος
- ▶ Στάδιο 3: Το κλείσιμο

Στάδιο 1: Η Έναρξη

- ▶ Σημαντικό είναι να γνωρίζουν από την αρχή τι θα μάθουν μέσω αυτής της συμμετοχικής μεθόδου.
- ▶ Ξεκάθαροι στόχοι
- ▶ Ξεκινάμε από εκεί που είναι οι εκπαιδευόμενοι και ολοκληρώνουμε την παρουσίαση της μεθόδου εκεί που θέλουμε να είναι. Άρα θα πρέπει πρώτα να γνωρίζουμε σε ποιο σημείο είμαστε.
- ▶ Το υλικό θα πρέπει να είναι ελκυστικό και να τραβάει την προσοχή των φοιτητών

Στάδιο 2: Το κύριο μέρος

- ▶ Παρουσιάζουμε μέσω ξεκάθαρων οδηγιών τις λεπτομέρειες για κάθε σημαντικό σημείο που υποστηρίζει την κεντρική μας ιδέα.

Τα τρία στυλ μάθησης

- Οπτικό Στυλ Μάθησης (**Visual**)
- Ακουστικό Στυλ Μάθησης (**Auditory**)
- Κινησθητικό Στυλ Μάθησης (**Kinesthetic**)

Επιλέγοντας την κατάλληλη Συμμετοχική Τεχνική (1/3)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΙΘΑΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
Καταιγισμός ιδεών	<ul style="list-style-type: none">● Δημιουργικότητα● Νέες ιδέες● Λύση προβλημάτων● Λήψη αποφάσεων
Μελέτη περίπτωσης	<ul style="list-style-type: none">● Ομαδική προσπάθεια λύσης ενός προβλήματος με την εφαρμογή συγκεκριμένων αρχών.
Παιχνίδι ρόλων	<ul style="list-style-type: none">● Ενισχύει τη μάθηση● Εξασκεί τις ικανότητες● Βοηθά να μάθετε από τις πληροφορίες που επιστρέφουν σε σας● Επιφέρει αλλαγές στη στάση ζωής

Επιλέγοντας την κατάλληλη Συμμετοχική Τεχνική (2/3)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΙΘΑΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
Χιονοστιβάδα	<ul style="list-style-type: none">● Πρακτική εργασία σε επίπεδο ομάδας● Σκοπός να αναπτυχθούν ή να ενισχυθούν οι ικανότητες, η στάση και οι τρόποι συμπεριφοράς
Debate	<ul style="list-style-type: none">● Χρησιμοποιείται σε ομαδικά γεγονότα, όταν χρειάζεται να ακουστούν διαφορετικές απόψεις από μικρότερες ομάδες.● Χρήσιμα για την παρατήρηση ομαδικής συμπεριφοράς.● Για θέματα ηγεσίας και συμμετοχής σε ομάδα για τη λύση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων.
Επίδειξη	<ul style="list-style-type: none">● Εκπαίδευση σε πρακτικές ικανότητες χρησιμοποιώντας πραγματικά αντικείμενα ή καταστάσεις για να δείξετε τη λειτουργία τους κ.λπ.

Επιλέγοντας την κατάλληλη Συμμετοχική Τεχνική (3/3)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΙΘΑΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
Προσομοίωση	<ul style="list-style-type: none">● Η προσομοίωση μιας δραστηριότητας για τη λύση ενός προβλήματος ή την ομαδική ανάπτυξη, όπου η πραγματικότητα δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως έχει.
Εισήγηση	<ul style="list-style-type: none">● Η ανάπτυξη ενός θέματος στο κοινό, συνήθως χωρίς διακοπές.

Το πιο σημαντικό είναι να καταλάβουν οι φοιτητές/τριες από την αρχή γιατί ο διδάσκων χρησιμοποιεί την συγκεκριμένη συμμετοχική τεχνική. **ΝΑ ΔΟΥΝ**

ΚΑΘΑΡΑ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ

ΠΑΜΑΚ 16/11/2022

ΠΑΜΑΚ 16/11/2022

Κριτήρια επιλογής συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών

1. Ο σκοπός και οι μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος
2. Οι απαιτήσεις του μαθησιακού αντικειμένου
3. Οι μαθησιακοί τρόποι και τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων
4. Οι ικανότητες του εκπαιδευτή
5. Το μαθησιακό κλίμα
6. Ο διαθέσιμος χρόνος και η καταλληλότητα της χρονικής στιγμής
7. Οι διαθέσιμοι πόροι
8. Η προϋπάρχουσα εμπειρία του εκπαιδευτή στη χρήση συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών

Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις 1/3

- ▶ Η αξιοποίηση των βιωματικών συμμετοχικών τεχνικών στην Εκπαίδευση αποτελεί ένα **αποτελεσματικό εργαλείο** στα χέρια του σύγχρονου εκπαιδευτικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς μέσα από την αξιοποίηση των βιωμάτων, των εμπειριών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των εκπαιδευόμενων δημιουργείται εκείνο το μαθησιακό και παιδαγωγικό πλαίσιο, το οποίο δημιουργεί προϋποθέσεις αποτελεσματικής εφαρμογής των αρχών και των στόχων της διεπιστημονικής προσέγγισης της γνώσης.

Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις 2/3

- Η χρήση αυτών των τεχνικών είναι απαραίτητη, καθώς στόχος της σύγχρονης και αποτελεσματικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι μόνο η απόκτηση γνώσεων, αλλά η καλλιέργεια και ανάπτυξη ποικίλων **ικανοτήτων, δεξιοτήτων, στάσεων** και συμπεριφορών.

Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις 3/3

- ▶ Η βιωμένη εμπειρία, η οποία αναγνωρίζεται από τα ίδια τα άτομα ότι τα αφορά και τα συγκινεί οδηγεί στη **γνώση**, στην **αυτογνωσία**, στην **κοινωνικότητα** και τέλος στην καλλιέργεια ποικίλων δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτική)

- ▶ Jackson, L. & Caffarella, R. (1994). *Experiential learning: A new approach*, San Francisco, Jossey-Bass.
- ▶ Jaques, D.(2004). *Μάθηση σε Ομάδες*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- ▶ Jarvis, P. (1999). *Adult & Continuing Education: Theory & Practice*, Routledge.
- ▶ Knowels, M. (1980). *The modern practice of adult education*, New York, Adult Education.
- ▶ Kolb, D.(1984).*Experiential learning: Experience as the source of learning and development*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall.
- ▶ Merriam, S. & Caffarella, R.(1999). *Learning in Adulthood, a Comprehensive Guide*, San Francisco, Jossey-Bass.
- ▶ Rae, L. (2003). *Γίνε ο καλύτερος εκπαιδευτής*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- ▶ Silberman, M.(1998). *Active training: A handbook of techniques, designs, case examples and trips*, San Francisco, Jossey-Bass.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτική)

- Silberman, M.(1998). *Active training: A handbook of techniques, designs, case examples and trips*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Jaques, D. (2004). *Μάθηση σε ομάδες: Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν ομάδες ενηλίκων εκπαιδευομένων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βαϊκούση, Δ, & Βαλάκας, Ι, & Γιαννακοπούλου, Ε, & Γκιάστας, Ι, & Κόκκος, Α. & Τσιμπουκλή, Α.(2008). *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Εκπαιδευτικές Μέθοδοι- Ομάδα Εκπαιδευόμενων*, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α, & Λιοναράκης, Α.(1988). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σχέσεις διδασκόντων- διδασκομένων*, τ.Β, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτική)

- ▶ Κόκκος, Α. (2005). Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών-Εκπαιδευτικό υλικό για τους εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, τ.1, Αθήνα, ΕΚΕΠΙΣ.
- ▶ Παπαδάκης, Σ & Φραγκούλης, Ι. (2005). Η ΑεξΑΕ και οι Νέες Τεχνολογίες ως μέσα προώθησης της δια βίου μάθησης ευπαθών κοινωνικών Ομάδων με χρήση συμμετοχικών τεχνικών, Πρακτ. 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα Οι νέες τεχνολογίες στη δια βίου μάθηση, 16-17/4/2005, Λαμία, ΓΓΕΕ.
- ▶ Πολέμη, Μ. (2003). Αξιοποιώντας τη διεργασία της ομάδας στην εκπαίδευση, κεφ 10, Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών, Αθήνα, Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτική)

- ▶ Τσιμπουκλή, Α.& Φίλλιπς, Ν.(2007).*Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων, Πρόγραμμα Δια Βίου Εκπαίδευσης από Απόσταση, Εκπαιδευτικό Υλικό*, Αθήνα, ΥΠΕΠΘ-ΓΓΕΕ-ΙΔΕΚΕ.
- ▶ Φίππιπς, Ν.(2004). Η βιωματική μάθηση: Ορισμοί, προβληματισμοί, προϋποθέσεις, στο: *Εκπαίδευση Ενηλίκων*,τ.3, σ.4-10, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- ▶ Φραγκούλης,Ι.(2003). *Δια Βίου Εκπαίδευση και Περιβαλλοντική Αγωγή: Διδακτικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα, Παπαζήσης.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή
και
το ενδιαφέρον σας

